

О.І. ЖУРБА

МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ КАРТИНИ СУЧАСНОЇ ДОБИ

РЕЦЕНЗІЯ НА КН.: БОРОДІН Є.І. ДЕРЖАВНА
МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ:
ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ
(1991 – 2004 РР.) : МОНОГРАФІЯ. – Д. :
ПОРОГИ, 2008. – 429 С.

Однією з важливих умов ефективної суспільного-політичної та державної діяльності є усвідомлене ставлення суб'єктів управління до врахування особливостей соціальної структури, розуміння специфік різних суспільних груп, їх фундаментальних потреб, світоглядних позицій, поведінкових стратегій, психологічних, професійних, гендерних та вікових характеристик. Саме тому дослідження Є.І. Бородіна, присвячене становленню державної молодіжної політики в перші роки незалежності, безумовно, не потребує особливих, вишуканих прийомів для обґрунтування своєї актуальності. Монографія має потенціал стати корисним довідником і помічником для всіх, хто в державному управлінні, чи міському самоврядуванні має справу з проблемами вироблення і втілення у життя рішень у галузі молодіжної політики. Книжка Є.І. Бородіна стане у пригоді активістам суспільно-політичних, молодіжних рухів та організацій, які розраховують в своїй діяльності на підтримку молоді, зорієнтовані на вирішення її потреб, захист нагальних інтересів цієї соціальної групи.

Наукова ж актуальність тем, де відсутня хронологічна відстань історика від досліджуваних явищ, або ця дистанція незначна, виправдовується, насамперед, феноменом перших спроб утворення прижиттєвого образу подій, розгортання якого іще не завершилося, результати, значення, глибинні механізми і причини приховані через різноманітні, в тому числі й морально-етичні мотиви, а стимули й справжні інтереси акторів спостерігаються лише поверхово. А тому, намагання історика поставити і підступитися до вирішення проблем сучасності, завжди супроводжується суттєвими професійними ризиками. Автор же даної праці знаходився в іще більш складному становищі, бо, перебуваючи на відповідальних державних посадах, сам безпосередньо брав участь у розробці, та реалізації молодіжної політики як на обласному рівні, так і в масштабах усієї країни.

В той же час, позиція «знаходження в процесі» створила й суттєві переваги для автора, який, перебуваючи «на самій політичній кухні», як мало хто інший, знає і розуміє те про що пише не тільки й не стільки

з книжок, а й із зовсім непростих буднів чиновника обласного масштабу.

Відразу треба зазначити, що, не зважаючи на іманентні складнощі й перешкоди визначені специфікою обраної проблематики, Є.І. Бородину, за рахунок високого вишколу, здобутого, в тому числі, й у стінах історичного факультету Дніпропетровського національного університету, вдалося уникнути публіцистичності, ідейно-політичної заангажованості й представити своє дослідження в жанрі академічного історичного твору, завданням якого стало осмислення досвіду формування одного з найважливіших напрямків соціальної політики сучасної України.

Автором ґрунтовно представлені власні методологічні підходи, методи та прийоми дослідження. При чому Є.І. Бородин, цілком слушно, не обмежуючись лише загальними напрацюваннями з методології історії, широко використав міждисциплінарні зв'язки, залучаючи нарботки політології, соціології, правознавства, психології, що суттєво розширило як коло його дослідницької уваги, так і збагатило роботу новими комплексами джерел, вплинуло на широту поставлених питань й, нарешті, на результативність дослідження.

Важливо, що приступаючи до роботи, автор з увагою поставився до відпрацювання термінологічного інструментарію, аналізу генези й змісту ключових понять, що зіграло важливу роль у забезпеченні чіткості, аргументованості та адекватності дослідницьких процедур.

Автор цілком справедливо визначив найважливіші особливості вивчення проблеми, – її синхронність з досліджуваним явищем та міждисциплінарний характер, що призвело до виникнення своєрідної пізнавальної ситуації, коли традиційні відмінності між джерелами дослідження та його історіографічним засвоєнням суттєво затираються, а часом зникають зовсім, що надає підстави розглядати джерельну базу

та історіографію як єдиний інформаційний комплекс.

Саме виходячи із особливостей формування історіографії, дещо суперечливим здається її поділ на два окремих етапи, бо автор сам зазначає, що для першого періоду (1990-ті рр.) характерна «відсутність історичних праць» (с. 19).

Гадаю, що зовсім не зайвими в монографії були б й додаткові рефлексії з приводу того історіографічного контексту, в який автор вміщує своє дослідження (соціальна, інтелектуальна, політична та інші «історії»).

Водночас, варто відзначити кваліфікований аналіз генези власне історичного осмислення процесу зародження ювенальної політики з початків української незалежності, як своєрідного етапу накопичення й осмислення цього явища в публіцистиці, державно-правовій діяльності, суспільній думці, внаслідок чого була виявлені основні проблеми усвідомлення й формування молодіжної політики наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Автор критично підійшов до висвітлення напрацювань вітчизняної історичної науки початку нового тисячоліття, відмітивши як її досягнення, так і обмеження, що надало змогу кваліфіковано сформулювати основні проблемні вузли власної монографії.

Поваги заслуговує авторське розуміння неподільності й спадкоємності як розвитку самого досліджуваного явища, так і його наукового осмислення. Це, цілком справедливо, змусило звернутися до досвіду радянського періоду. Такі підходи створили можливість для застосування порівняльного аналізу, а значить вивчення специфік формування молодіжної політики саме з початку 1990-х рр. Водночас, розуміючи, що, в даному випадку, претензії рецензента виходять за межі авторського задуму, не можу утриматися від побажань більш широких порівняльних контекстів стосовно аналогічної діяльності у пострадянських країнах та рефлексій з цього приводу, а також

урахування досвіду проведення молодіжної політики у розвинених країнах світу.

Високим ступенем репрезентативності, наскільки це можливо в роботах, які присвячені «близькій історії», відрізняється джерельна база монографії, сконструйована дослідником з найрізноманітніших матеріалів, які відображають численні напрями й форми суспільно-політичної та інтелектуальної активності: процес осмислення проблеми, формування суспільних програм, прийняття рішень, механізми правового регулювання молодіжної політики, діяльність державних і громадських структур, суспільні настрої щодо цього, напрями міжнародного співробітництва тощо.

Відзначу, що Є.І. Бородин окрім опублікованих, широко залучив до роботи значний масив архівних матеріалів з центральних та місцевих архівних установ, вперше вводячи до наукового обігу суттєву кількість історичних пам'яток. Але, доводиться констатувати, що не зважаючи на всі авторські зусилля, результати яких абсолютно достатньо забезпечують джерельними комплексами перший у вітчизняній історіографії ґрунтовний монографічний розгляд державної молодіжної політики, специфіка твору не дозволяє поставити й підійти до вирішення фундаментальної проблеми сьогоденної історіографії, проблеми антропологічного виміру завдань фахового дослідження в галузі гуманітаристики.

Розглядаючи монографію Є.І. Бородина як цілісний твір, не можна не відзначити продуману архітектоніку тексту, яка вирізняється не тільки своєю логічністю, але й повністю функціональна, тобто підпорядкована вирішенню поставлених автором задач. Окрім першого розділу, традиційно присвяченому теоретико-методологічним, історіографічним та джерелознавчим проблемам, наступні структурні елементи монографії чітко визначають авторську стратегію: дослідження основних напрямів і процесу

створення молодіжного законодавства (розділ 2) та державних молодіжних програм (розділ 3), аналіз становлення й функціонування відповідних органів управління та мережі державних молодіжних закладів (розділ 4), форм і методів державної підтримки молоді (розділ 5).

Монографія Є.І. Бородина надзвичайно інформативна, вона вводить читача у складний світ політичної боротьби, розкриває механізми вироблення й прийняття важливих рішень, формування спеціалізованих державних структур,

Результатом дослідження стало не лише підбиття підсумків та осмислення державної політики в молодіжній галузі, але й виокремлення надбань і прорахунків держави в цій сфері. Справді, не можна не погодитися з автором, що, починаючи з 1991 р. здійснений комплекс заходів щодо формування національної моделі державної молодіжної політики. За ці роки було створено національне законодавство в цій галузі, де були визначені основні засади діяльності владних структур, загальні положення молодіжного законодавства, закріпленні права молодіжних організацій, створена загальнодержавна програма підтримки молоді, запроваджені механізми працевлаштування молодих громадян, визначений зміст соціальної роботи з молоддю.

В той же час, як справедливо зазначив автор, державна молодіжна робота мала й очевидні недоліки: відсутність фінансування, декларативність, незгодженість, бюрократизованість, тощо. А значить відчувався суттєвий розрив між зусиллями держави та реальним результатом.

Не можна не погодитися з автором, що для ефективності державної молодіжної політики створення спеціальних державних структур, відповідне правове забезпечення галузі є абсолютно необхідними, але далеко не достатніми умовами: «Без розбудови соціальної, демократичної, правової держави і громадянського суспільства зробити це буде неможливо» (с. 306).

Монографія Є.І. Бородіна, присвячена науковому осмисленню непростого й достатньо суперечливого досвіду перших років незалежної України в галузі формування державної молодіжної політики, не лише підбиває певні підсумки, але й визначає перспективи подальшого осмисленого просування держави й суспільства на шляху до свідомого вироблення політики, а також до створення передумов та механізмів її ефективного впровадження. Серед визначених Є.І. Бородіним напрямків, особливої уваги, на мій погляд, заслуговує дослідження «зворотного зв'язку», тобто ставлення молоді до державної політики, її сприйняття різними соціальними групами молодих громадян. Здається, що саме недостатня увага, якщо не сказати байдужість, до вивчення інтересів, запитів, ідеалів молоді нерідко перетворює зусилля державних інституцій в ритуальні заходи недостатньо зрозумілі тим для кого призначалися.

Гадаю, що новизна й актуальність теми, високий рівень наукової культури виконання дослідження, ґрунтовний аналіз кваліфіковано поставлених проблем, дозволяє говорити про те, що розглядувана монографія стала не лише фактом в науковій біографії автора, але й подією у вітчизняній історіографії, без якої вивчення як цивільної історії так і історії історичної науки кінця ХХ – початку ХХІ ст. буде важко уявити. Але, справжнє значення подій «близької історії» стане зрозумілим лише згодом. А нині, нажалі, попит на книжку Є.І. Бородіна, задовольняється у збочених формах плагіату. Так, у збірнику наукових праць кафедри української історії та етнополітики Київського національного університету імені Тараса Шевченка «Часопис української історії» (2009 р., № 11), що виходить за редакцією завідувача цієї кафедри проф. А.П. Коцура, надрукована стаття здобувача кафедри історії та культури України Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія

Сковороди» (завідувач кафедри – професор В.П. Коцур, він же ректор цього вузу) І. Близнюка «Державне регулювання молодіжної політики в Україні (1991 – 2008): історіографія» (С. 106 – 110), яка повністю побудована на списуванні відповідної частини історіографічного розділу монографії Є.І. Бородіна (С. 17 – 24). Можна було б, звичайно списати цей випадок на спритність лінивого аспіранта, недогляд наукового керівництва та редколегії збірника. Але згадуючи плагіаторські методи і прийоми творчої праці братів-дослідників А.П. та В.П. Коцурів, які вже були затавровані науковою громадськістю [1], то вгадується яскравий фірмовий знак роботи відомих діячів української вищої школи. Про те що псевдонаукове «виробництво» поставлено на потік, засвідчила й пригода із успішним захистом 24 грудня 2010 р. у докторській (sic!) спеціалізованій вченої раді Д 27.053.01 в Переяслав-Хмельницькому вузі докторської дисертації І.А. Коляди (науковий консультант член-кореспондент НАН України, заступник директора академічного Інституту історії О.П. Реснт), монографія якого, а, вірогідніше за все, й текст дисертації, так само побудована на плагіаті. Усі попередження братів-науковців з боку декана історичного факультету Дніпропетровського національного університету проф. С.І. Світленка, оригінальні дослідження якого «органічно» увійшли у тексти злодійкуватого майбутнього доктора наук, а також мій негативний відгук на автореферат дисертації І.А. Коляди із зазначенням його плагіаторських прийомів були дружно проігноровані Переяславською радою. Ну що ж, залишається лише повторити слова В. Рички: «Нехай це лишиться на совісті Авторів (так і хочеться взяти це слово в лапки)...». Від себе додам – і ВАКУ, і корпоративного «суду честі»...

Але повертаючись до монографії Є.І. Бородіна, зазначу те, про що автор, мабуть, й не здогадувався. Зосередившись на вивченні важливої, специфічної наукової, а водночас і цілком практичної проблеми, Є.І.

Бородін своєю монографією вносить свій оригінальний, не пафосний, але достойний внесок у формування історичної картини цілої доби, яка на наших очах поступово стає історією. А тому дана монографія в прикінцевих списках творів майбутніх дослідників перших років незалежної України цілком здатна претендувати не тільки на відповідне місце в рубриці

«Історіографія теми», а й буде розглядитися як важливе джерело до вивчення цієї складної епохи.

Посилання:

1. Ричка В. За ким б'ють у «Літаври»? Коцур А.П., Коцур В.П. Історіографія історії України : курс лекцій. – Чернівці: Золоті литаври. – 1999 // Український гуманітарний огляд. – 2000. – Вип. 4. – С. 138 – 142.

